

N:o 105.

Af herr **C. Lindhagen**, *angående vissa ändringar i förordningen om stämpelafgiften.*

Det har af gammalt varit en svensk hederssak att vårda sig om s. k. »fromma stiftelser». Enskilde hafva alltid varit frikostiga i sina donationer till sådana ändamål, och staten har plägat i skatteafseende ställa dem bland sina mest gynnade undersåter.

De skatteförmåner, som varit beviljade dylika stiftelser, äro dock ingalunda att anse såsom blotta vängåfvor. Dessa stiftelser arbeta nemligen liksom staten för allmänt väl, i hvilket afseende de supplera de offentliga organens verksamhet eller utföra uppgifter, som dessa annars måst åtaga sig. Och kunde man på guldvigt väga den verkliga nytta, som uträttats med de sålunda åt stiftelserna inbesparade skattebeloppen och det gagn samma medel medfört, om de i stället infutit till statskassan, så skulle sannolikt utfallet blifva till förmån för stiftelsernas i det lilla omtänksamma dispositioner.

Enligt gällande bevillningsförordning äro fortfarande från utgörande af inkomstbevillning frikallade: »kyrkor, akademier och vetenskapliga samfund, allmänna undervisningsverk, stipendiifonder, pensionsanstalter, sjuk- och fattigvårdsinrättningar, jemte andra fromma stiftelser». Ungefär enahanda kategorier stiftelser erlægga icke heller fastighetsbevillning för dem tillhöriga allmänna platser, tomter och byggnader.

Jemlikt den lagstiftning om stämpelafgiften, som gälde före förordningen af den 9 augusti 1894 skulle testamente om fast egendom och afhandling om gåfva af sådan egendom vid sökande af lagfart vara försedd med stämpel, som, då egendom gifvits till vissa närmare skyldemän eller fromma stiftelser, de senare beskrifna på samma sätt som i bevillningsförordningen, utgjorde 60 öre, men i annat fall 1 kr. 60 öre för hvarje

fulla 100 kr. af egendomens värde. Om bouppteckning var åter då hufvudsakligen föreskrifvet, att den skulle vid inregistreringen vara försedd med stämpel, som, när arflåtaren efterlemnade bröstarfvinge, utgjorde 50 och i annat fall 60 öre för hvarje fulla 100 kr. af behållningen i boet. Äfven i fråga om erläggande af stämpelavgifter hörde således fromma stiftelser till de mest gynnade. Vid lagfart af testamente eller gåfva af fast egendom erlade sådan stiftelse den lägre avgiften, och hade en stiftelse genom testamente erhållit ett legat, tog stiftelsen sitt fullt ut före arfvingen.

Genom förordningen angående stämpelavgiften den 9 augusti 1894, som införde en skärpt arfsbeskattning, tillämpades emellertid dessutom en alldeles ny och främmande princip i fråga om fromma stiftelser, hvilka nu öfver hela linien sattes i sämsta klass.

Sålunda nedflyttades fromma stiftelser till den kategori, som skall betala den högre avgiften vid lagfart af gåfva af fast egendom. Vidare infördes en alldeles ny bestämmelse om, att afhandling om gåfva af lös egendom skall vid utgifvandet förses med stämpel till enahanda belopp, som föreskrifvits i afseende å gåfva af fastighet, och komma äfven här stiftelser att få erlægga den högre avgiften. Beträffande sjelfva arfskatten, som fortfarande debiteras vid bouppteckningens inregistrering, bestämdes, att den skall utgå af de särskilda andelar i boet, som tillfalla arfvingar och testamentstagare, hvilka för ändamålet uppdelas i tre kategorier, som ega att allt efter lottens storlek vidkännas en stämpelavgift utgörande för den första kategorien högst 1 kr. 50 öre, för den andra högst 3 kr. och för den tredje högst 6 kr. för hvarje fulla 100 kr. af arfvingens eller testamentstagarens andel. Under den sista kategorien ingå nu stiftelser. Har sålunda en dylik inrättning genom testamente fått ett visst legat, så skall ej vidare den derå belöpande arfsskatten bestå af behållningen i boet, utan afdragas från sjelfva donationen och till på köpet med skattens högsta stadgade belopp. Har fastighet bortgifvits genom testamente, skall dessutom af alla vid lagfart erläggas 60 öre för hvarje fulla 100 kr. af egendomens värde.

För en dylik omkastning i grundsatser i afseende å fromma stiftelser letar man förgäfvets i motivererna efter några verkliga anförda skäl. Förhandlingarna för ärendets beredning gifva det intrycket, att vederbörande varit så fullt upptagna af sin viktiga uppgift att föreslå höjning i arfsskatten, att det därför och under intrycket af inhemtad kännedom om främmande lagars bestämmelser, undgick dem att närmare undersöka grunderna

för den undantagsställning i skattesystemet, som svensk rättsuppfattning gifvit stiftelser. Man synes ansett sig endast hafva att tillämpa den principen, att arfsskatten borde höjas, i den mån arftagaren eller testaments-tagaren stod i fjärmare skyldskapsförhållande till den döde, och då mellan stiftelse, som ihågkommit i ett testamente, och arflåtaren obestridligen något blodsband ej egt rum, så framstod utan vidare såsom en naturlig sak, att stiftelsen liksom andra oskylda skulle insättas i den minst gynnade kategorien.

För alla stiftelser, som fått erfara tillämpningen af den nya lagen, har det vid hvarje tillfälle lifligt framstått såsom en föga samhällsvårdande åtgärd från staten, att af de för deras verksamhet väl behöfliga medel, som endast genom donatorers välvilja tillfalla dem, staten numera tar för sig inemot 6 procent af det gifna beloppet. Och man befarar dessutom icke utan skäl, att en testator i sin vanliga tvekan mellan att skänka något till en stiftelse, hvars ändamål ligger honom om hjertat, eller låta egendomen gå till släkten, mången gång skall i sitt definitiva beslut påverkas af den omständigheten, att ett testamente till stiftelsen är förenadt med så stora och, enligt hans uppfattning, bortkastade afbränningar.

Men ännu orimligare är, att den nya lagen infört en stämpelskatt uteslutande på donationer till stiftelser. Ty någon annan innebörd har i sjelfva verket ej den nya bestämmelsen, att afhandling om *gåfva af lös-egendom* skall förses med viss stämpel, hvilket det enligt författningen åligger såväl utgifvaren som mottagaren att tillse vid bot af dubbla felande stämpelbeloppet. Stadgandet har sin upprinnelse i komiterades bemödande att förekomma, att personer, till undvikande af arfsskatten, i lifstiden afhände sig egendom i form af gåfva. Men redan i Kongl. Maj:ts proposition till 1894 års Riksdag förklaras denna farhåga vara konstruerad, hvilken uppfattning sedan af Riksdagen på bevillningsutskottets förslag vidare utfördes genom att borttaga all slags öfverensstämmelse mellan stämpelafgifterna till bouppteckning och till gåfvobref. Det är nu klart, att vid gåfvor till enskilda personer sannolikt ej i något enda fall saken ordnas så illa, att lagen blir tillämplig, och äfven om en afhandling upprättas, uteblifver nog oftast stämpelbeläggningsen i alla händelser. Deremot blir stadgandet ibland effektivt vid gåfvor till stiftelser. För dylik gåfva vill donator nemligen vanligen föreskrifva vissa vilkor, hvilket ej kan ske annat än genom en afhandling; och det ligger i stiftelsens styrelses intresse att genom iakttagande af lagens föreskrifter trygga sig mot eventuell personlig ersättningskyldighet.

Denna bestämmelse är ock synnerligen lämpad att beröfva stiftelser kapitaldonationer, som de behöfva för ett trängande ändamål. Det är mycket sällsyntare att kunna påräkna beredvillighet hos någon att donera under lifstiden än genom testamente, och blotta åliggandet att betala till staten, därför att man gifver en gåfva i lösegendom är alldeles tillräckligt för att omintetgöra en afsigt, som eljest skulle kommit till handling.

Det behöfver slutligen knappast framhållas, hurusom ifrågavarande föreskrift, hvilken af lagstiftaren sjelf betecknats såsom betydelselös, inbjuder till öfverträdelse och öfverhufvudtaget ej kan kontrolleras.

På grund af hvad sålunda anförts och då jag tror rättsuppfattningen i landet ännu liksom fordom vara den, att donationer till allmännyttiga stiftelser böra uppmuntras och icke motverkas, hemställer jag vördsamt,

att Riksdagen ville besluta följande ändringar i kongl. förordningen den 9 augusti 1894 angående stämpelafgiften, nemligen:

1:o att kyrka, akademi, vetenskapligt samfund, allmän skola eller annat undervisningsverk, stipendiefond, pensionsanstalt, sjuk- eller fattigvårdsinrättning eller annan from stiftelse *dels* antingen befrias från den stämpelafgift, som nu vid bouppteckningsinregistrering skall erläggas för all till sådan stiftelse testamenterad egendom, eller åtminstone i afseende å stämpelafgiftens belopp jemnställas med bröstarfvingar och deras vederlikar, *dels* förklaras vid lagfart skola förse gåfvoafhandling om fast egendom med stämpel till allenast 60 öre för hvarje fulla 100 kr. af egendomens värde;

2:o att föreskriften, det afhandling om gåfva af lös egendom skall vid utgifvandet försees med viss stämpel antingen helt upphäfves eller åtminstone ej vinner tillämpning vid gåfvor till ofvan angifna stiftelser.

Stockholm den 28 januari 1900.

Carl Lindhagen.